

Οι Τσάμηδες, η Τσαμουριά και το «Τσάμικο ζήτημα»

Τσαμουριά ονομάζεται η περιοχή εκείνη της Ηπείρου, που εκτείνεται κατά μήκος της ακτής ανάμεσα στις εκβολές του ποταμού Αχέροντα και μέχρι το Βουθρωτό και ανατολικά μέχρι τους πρόποδες του όρους Ολύτσικας (Τόμαρος). Η περιοχή ταυτίζεται με τη Θεσπρωτία και ένα μικρό της τμήμα ανήκει σήμερα στην Αλβανία με κέντρο την κωμόπολη Κονίσπολη.

Για την προέλευση της ονομασίας υπάρχουν πολλές εκδοχές. Η περισσότερο ανταποκρινόμενη στην πραγματικότητα φαίνεται να είναι η εκδοχή που κάνει λόγο για παραφθορά του ονόματος του ποταμού Θύαμις (Καλαμάς), με παραφθορά του με την πάροδο του χρόνου: Θύαμις, Θυάμις, Τσ(ι)άμης, δηλ. ο κάτοικος που βρίσκεται κοντά στον Θύαμη ποταμό, την Θυαμυρία (Θιαμουριά), την Τσ(ι)αμουριά.

Στο ελληνικό τμήμα της Τσαμουριάς ζούσαν το 1923 περίπου 20.000 μουσουλμάνοι που είχαν την αλβανική ως μητρική γλώσσα. Για την καταγωγή των Τσάμηδων υπάρχουν διαφορετικές προσεγγίσεις. Ορισμένοι ερευνητές τους προσμετρούν σε εκείνους, που τον 17ο αιώνα, λόγω της αποτυχίας της επανάστασης του 1611 που προσπάθησε να υποκινήσει ο Μητροπολίτης Διονύσιος ο επονομαζόμενος από τους Οθωμανούς Σκυλόσοφος, ασπάσθηκαν το Ισλάμ. Άλλοι θεωρούν τη γλώσσα ως στοιχείο που συνηγορεί υπέρ της αλβανικής καταγωγής των Τσάμηδων. Μετά την ίδρυση του αλβανικού κράτους το 1913 και κυρίως στη

δεκαετία του 1920, οι Τσάμηδες κατέστησαν σημείο αναφοράς για την αλβανική πλευρά, η οποία άρχισε να καταβάλλει κάθε προσπάθεια για να δημιουργήσει ζήτημα.

Μετά την Μικρασιατική καταστροφή και την ανταλλαγή των πληθυσμών οι Τουρκαλβανοί της Θεσπρωτίας, οι επωνομαζόμενοι και «Τσάμηδες», παρέμειναν στη Θεσπρωτία, καθώς δήλωσαν ότι είναι Έλληνες, προκειμένου να μην χάσουν τις περιουσίες τους και δεν επιθυμούν την ανταλλαγή.

Οι Τσάμηδες ασχολούνταν με τη γεωργία και κατείχαν τα καλύτερα κτήματα στην περιοχή. Το Ελληνικό Κράτος τους παρείχε αφειδώς τα αγαθά της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και του ανθρωπισμού. Παρόλα αυτά, εκμεταλλευόμενοι την ανοχή και τους εκ παραδόσεως φιλελεύθερους θεσμούς της χώρας μας, συνέχιζαν τις αδιάλειπτες συνωμοτικές τους ενέργειες για την ενσωμάτωση της Θεσπρωτίας στην Αλβανία.

Το χιμαιρικό αυτό όνειρό τους ενίσχυαν και υποδαύλιζαν με οδηγίες και κατευθύνσεις οι εκάστοτε Αλβανικές Κυβερνήσεις. Η ευρισκόμενη πλησίον των Ελληνοαλβανικών συνόρων, πόλη των Φιλιατών, είχε καταστεί το κέντρο της ενεργουμένης στη Θεσπρωτία Αλβανικής προπαγάνδας.

Οι Τσάμηδες της Θεσπρωτίας δεν παρέλειπαν καμιά ευκαιρία διεθνούς περιπλοκής, για να εκδηλώσουν τα ανθελληνικά τους αισθήματα. Έτσι κατά τον μήνα Μάιο του 1917, όταν τα Ιταλικά στρατεύματα κατέλαβαν τη Θεσπρωτία, οι Τσάμηδες οπλισθέντες απετέλεσαν τμήματα του Ιταλικού Στρατού. Στην Πέρδικα ύψωσαν την Αλβανική σημαία και έδιωξαν από τα χωριά τις ελληνικές αρχές. Καθώς ήταν δόλιοι και πανούργοι εκ φύσεως, μετά την αποχώρηση των Ιταλών από τα Ελληνικά εδάφη, έριξαν τους ανθελληνικούς τόνους, χωρίς να εγκαταλείψουν την συνωμοτική τους τακτική. Μετά την κατάκτηση της Αλβανίας από τους Ιταλούς, οι Τσάμηδες της Θεσπρωτίας ενισχύθηκαν μεθοδικότερα και συστηματικότερα με χρήματα και οπλισμό από

τους Ιταλοαλβανούς.

Στις διατάξεις της συνθήκης της Λωζάννης (24.7.1923) δεν γίνεται λόγος για Έλληνες και Τούρκους, αλλά για Μουσουλμάνους και Χριστιανούς. Θα έπρεπε τότε όλοι οι μουσουλμάνοι, μεταξύ των οποίων και οι μουσουλμάνοι Τσάμηδες, να ανταλλάγουν με τους Έλληνες. Όμως οι Τσάμηδες εξαιρέθηκαν. Η ειδική αυτή ρύθμιση ήταν το αποτέλεσμα μιας πρωτοβουλίας με πρωταγωνιστές τον Υπουργό Εξωτερικών της Αλβανίας P. Evangelji και τον εκπρόσωπο της αλβανικής Αντιπροσωπείας στην Κοινωνία των Εθνών (ΚτΕ), B. Blishinti, ενώ σημαντικό ρόλο διαδραμάτισε και ο επικεφαλής της ιταλικής Αντιπροσωπείας G. Montagna, ο οποίος πρότεινε να παραμείνουν οι Τσάμηδες στην Ελλάδα.

Μια άλλη πτυχή αυτού του ζητήματος συνιστούν οι περιουσίες των Τσάμηδων. Ένα τμήμα των περιουσιών κατασχέθηκε με βάση τη Συνθήκη της Λωζάννης και ύστερα από συμφωνία με τους ιδιοκτήτες για να καλυφθούν οι ανάγκες των προσφύγων που εγκαταστάθηκαν την Ήπειρο, ωστόσο το ζήτημα επανήλθε πολλές φορές στην επικαιρότητα με τις ενέργειες των Αλβανών και τις αντίστοιχες του Βενιζέλου, όπως και πριν από την εισβολή των ιταλικών στρατευμάτων στην Ελλάδα το 1940. Αυτή η δεύτερη φάση του ζητήματος των Τσάμηδων, που τελείωσε το 1944 αποτελεί ένα περίπλοκο θέμα.

Είναι γεγονός, ότι οι Τσάμηδες αισθανόμενοι αδικημένοι με την εξέλιξη του θέματος των περιουσιών τους οδηγήθηκαν και στο να συνεργασθούν με τους Ιταλούς και τους Γερμανούς. Τον Ιούλιο του 1942, υπό την καθοδήγηση του J. Dino γαμπρού του αλβανού Πρωθυπουργού S. Verlatsi, οι Τσάμηδες συγκροτούν την K.S.I.L.I.A. («Αλβανικό Σύστημα Πολιτικής Διοικήσεως») με 14 Τάγματα έχοντας ως κύριο στόχο τους την εξολόθρευση του ελληνικού πληθυσμού στην περιοχή της Θεσπρωτίας, Μετά τη συνθηκολόγηση των Ιταλών το 1943, οι Τσάμηδες πέρασαν στο στρατόπεδο των Γερμανών.

Στα Ιωάννινα οργανώθηκε ένα ειδικό στρατιωτικό τμήμα των Τσάμηδων με γερμανικές στολές. Στη εφημερίδα των Τιράνων "Bashkimi i Kombit" στις 14.3.1944 δημοσιεύθηκαν οι κοινές ενέργειες των Τσάμηδων με τους Ναζί το

Φεβρουάριο του 1944, που είχαν ως τραγικό αποτέλεσμα την πυρπόληση 25.000 σπιτιών και τη δημιουργία 100.000 προσφύγων. Μετά την αποχώρηση των Γερμανών, οι Τσάμηδες συναισθανόμενοι τις συνέπειες από την συμπεριφορά τους στη διάρκεια της κατοχής, αναζήτησαν προστασία στην Αλβανία, και 18.000 άτομα, εγκατέλειψαν την Ελλάδα, ενώ με βάση τα στοιχεία της απογραφής της 7/4/1951, είχαν παραμείνει στην Ελλάδα 123 Τσάμηδες. Στη συνέχεια οι Τσάμηδες κατηγορήθηκαν για αξιόποινες πράξεις και για συνεργασία με τις κατοχικές δυνάμεις. Το Ειδικό Δικαστήριο Δωσίλογων των Ιωαννίνων, εκδίδει μέχρι το 1948, χίλιες επτακόσιες και πλέον καταδικαστικές αποφάσεις εις βάρος των Τσάμηδων, με ποινή για πολλούς εξ' αυτών τον θάνατο.

Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε η απαλλοτρίωση και διανομή των περιουσιών των Τσάμηδων η οποία επεβλήθη από την ανάγκη εποίκισμού των περιοχών, ενώ υλοποιήθηκε και η διαδικασία για την αφαίρεση της ιθαγένειας. Κατά τη διάρκεια της διακυβέρνησης της Αλβανίας από τους Χότζα και Αλία το ζήτημα των Τσάμηδων πέρασε ουσιαστικά στο περιθώριο. Είναι μάλιστα χαρακτηριστικό ότι ο Χότζα αντιμετώπισε στην αρχή τους Τσάμηδες που κατέφυγαν στην Αλβανία με δυσπιστία, αφού θεωρήθηκαν συνεργάτες των Ιταλών και γι' αυτό ένα μέρος τους μετακινήθηκε προς τα βόρεια της χώρας, στο Δυρράχιο, στο Φίερι και την Αυλώνα. Μετά από όλο αυτό το διάστημα της σιωπής γύρω από τους Τσάμηδες, με την πτώση του κομμουνισμού στην Αλβανία το 1991, το ζήτημά τους επανήλθε στην επικαιρότητα και παραμένει ένα ζήτημα που ανακύπτει μετά σε κάθε φάση έντασης στις σχέσεις Ελλάδας- Αλβανίας.

Οι συνεργαζόμενοι με τους Ιταλούς και Γερμανούς Αλβανοί Τσάμηδες από τη μία πλευρά των συνόρων και η αλβανική οργάνωση «Μπάλι Κομπετάρ» (Balli Kombetar) από την άλλη, είχαν δημιουργήσει συνθήκες δραματικές τόσο για τον ελληνικό πληθυσμό της Ηπείρου, όσο και για τα μέλη της ελληνικής μειονότητας της Αλβανίας, που είχαν αρχίσει πλέον να υφίστανται συνεχείς διωγμούς.

Το καλοκαίρι του 1943 οι γερμανικές αρχές κατοχής, αποφάσισαν να αναλάβουν εκκαθαριστικές επιχειρήσεις, προκειμένου να περιορίσουν την επέκταση της δράσης των ανταρτικών δυνάμεων του ΕΛΑΣ και του ΕΔΕΣ.

Έτσι, η γερμανική μεραρχία Εντελβάις εγκαταστάθηκε στην Παραμυθιά στις αρχές Ιουλίου και το 22ο Ορεινό Σώμα υπό τον στρατηγό Λαντζ, μετέπειτα Γενικό Διοικητή Δυτικής Ελλάδας, εγκαταστάθηκε στα Ιωάννινα. Στις μάχες που διεξήχθησαν, κυρίως για τον έλεγχο των οδών της Ηπείρου (Αρτας-Ιωαννίνων,

Ιωαννίνων-Μετσόβου, Ιωαννίνων-Ηγουμενίτσας), στο πλευρό των γερμανικών δυνάμεων έδρασαν και ομάδες Τσάμηδων, τους οποίους οι γερμανοί χρησιμοποίησαν αποτελεσματικά εναντίον των ανταρτών. Όπως άλλωστε η διοίκηση της γερμανικής μεραρχίας παρατηρεί σε έκθεσή της, «τα τμήματα του αλβανικού πληθυσμού συμπαρίστανται στα γερμανικά στρατεύματα και έχουν προσφέρει πολύτιμη βοήθεια στον αγώνα κατά των ανταρτών», για να προσθέσει λίγο αργότερα ότι «στις μέχρι τώρα επιχειρήσεις κατά των ανταρτών οι μουσουλμάνοι αποδείχτηκαν ικανοί λόγω της γνώσης της περιοχής, ιδιαίτερα στις επιχειρήσεις ανίχνευσης. Οι Αλβανοί προσδοκούν την ένταξη της Τσαμουριάς σε μία ελεύθερη και αυτοδύναμη Αλβανία».

Από τις πρώτες ενέργειες των Γερμανών, μετά την άφιξή τους στην περιοχή, υπήρξε η προσπάθεια για μία πιο οργανωμένη συγκρότηση των ενόπλων ομάδων των Τσάμηδων που ενεργούσαν στην Ήπειρο. Όλος σχεδόν ο αλβανικός πληθυσμός από 14 ετών και πάνω, εξοπλίστηκε, σχηματίστηκαν νέα ένοπλα τμήματα που τέθηκαν υπό τις οδηγίες των Μαζάρ και Νουρί Ντίνο. Όλοι οι Αλβανοί των ομάδων αυτών φορούσαν στρατιωτικές στολές, ιταλικές ή γερμανικές, καθώς και περιβραχιόνιο με τη λέξη «Τσάμης» που τους έδινε τη δυνατότητα να κυκλοφορούν ελεύθερα στις πόλεις και την ύπαιθρο, φέροντας οπλισμό. Οι δικαιοδοσίες της αλβανικής Τζανταρμερίας (χωροφυλακής), επεκτάθηκαν και της ανατέθηκε το καθήκον της τήρησης της τάξης, εξέλιξη που οι ίδιοι οι Τσάμηδες σε πολλές περιπτώσεις εκμεταλλεύτηκαν προκειμένου να κλείσουν λογαριασμούς του παρελθόντος.

Οι επιχειρήσεις του καλοκαιριού του 1943 αποδείχτηκαν καταστροφικές από κάθε άποψη για την Ήπειρο. Πολλά χωριά καταστράφηκαν από τους βομβαρδισμούς ή πυρπολήθηκαν, άλλα λεηλατήθηκαν, το ίδιο και οι καλλιέργειες. Οι απώλειες σε ανθρώπινες ψυχές υπήρξαν μεγάλες και οι ζημιές ανυπολόγιστες. Οι περισσότεροι σώθηκαν καταφεύγοντας στα γύρω δάση ή στους βάλτους. Τις μεγαλύτερες καταστροφές, υπέστη τον Ιούλιο του 1943 η περιοχή Φαναρίου της Θεσπρωτίας. Και αυτό δεν ήταν τυχαίο. Αποδείχτηκε ότι αποτελούσε προσφιλή τακτική των Τσάμηδων να στρέφουν τις γερμανικές επιχειρήσεις προς τις περισσότερο εύφορες και αποδοτικές περιοχές, όπως ήταν η κοιλάδα του Φαναρίου, με το πρόσχημα ότι οι κάτοικοί τους παρείχαν υποστήριξη στους αντάρτες.

Στις επιχειρήσεις του Αυγούστου 1943, όλοι σχεδόν οι αρχηγοί των Τσάμηδων βρισκόταν στο Φανάρι, οι Μαζάρ και Νουρί Ντίνο, ο Αβδουλά Κασίμ, ο Μουσταφά Σεντίκ κ.α. Κατά κανόνα, τις γερμανικές επιχειρήσεις ακολουθούσαν λεηλασίες

και πράξεις αντεκδίκησης εκ μέρους των ένοπλων Τσάμηδων σε τέτοια έκταση που έφεραν τον ντόπιο πληθυσμό σε απελπιστική κατάσταση. Συγκέντρωναν κινητές περιουσίες, τα σκεύη και το ρουχισμό των σπιτιών, τα ζώα και ότι ακόμη μπορούσε να μεταφερθεί και τα μετέφεραν στα αλβανικά χωριά. Είναι δύσκολο να συλλάβει ο άνθρωπος την εικόνα του Φαναρίου τον Αύγουστο του 1943 κι ακόμη δυσκολότερο την εικόνα που παρουσίαζαν οι δρόμοι που οδηγούσαν έξω από αυτό: εκατοντάδες φορτωμένα ζώα με το νοικοκυριό των σπιτιών έφευγαν από το Φανάρι με διάφορες κατευθύνσεις, όλα μεταφέρθηκαν στις αποθήκες των γερμανών και στα σπίτια των Τσάμηδων. Η Γενική Διοίκηση Ηπείρου αναγκάστηκε τότε να απευθύνει έκκληση προς τη διοίκηση της γερμανικής μεραρχίας που είχε τον έλεγχο της Ηπείρου, ζητώντας περιορισμό της δράσης των Τσάμηδων, χωρίς ωστόσο αποτέλεσμα.

Στις 24 Σεπτεμβρίου 1943, από αφορμή το θάνατο έξι Γερμανών στρατιωτών κοντά στο Ελευθεροχώρι, οι κατακτητές συνέλαβαν και εκτέλεσαν 60 επιφανείς κατοίκους της Παραμυθιάς. Λίγες μέρες αργότερα, στις 29 του μήνα,

εκτελέστηκαν 49 πρόκριτοι και δημόσιοι υπάλληλοι. Τον κατάλογο των ονομάτων των Παραμυθιωτών που συνελήφθησαν και εκτελέστηκαν από το γερμανικό απόσπασμα, συνέταξε ο ίδιος ο Μοζάρ Ντίνο, ενώ ομάδες ένοπλων Τσάμηδων ήταν αυτές που πραγματοποίησαν τις συλλήψεις με τη συνοδεία Γερμανού αξιωματικού. Επιλεχτικά, συλλαμβάνονται 52 Έλληνες και δεμένοι οδηγούνται ενάμισυ χιλιόμετρο έξω από την Παραμυθιά, στον Άη Γιώργη, με συνοδεία 50 Τσάμηδων και 15 Γερμανών. Ο επικεφαλής Γερμανός αξιωματικός γλυτώνει τρεις και εκτελούνται οι υπόλοιποι σαράντα εννιά. Παπάς, γιατρός, Γυμνασιάρχης, Σχολάρχης, Δήμαρχος, καθηγητές, δάσκαλοι, επιχειρηματίες, αγρότες, έπεσαν τραγουδώντας τον «Γέρο Δήμο» και το «Έχε γειά».

Την ίδια μέρα της εκτέλεσης μπαίνει στην Παραμυθιά ο καινούργιος Δεσπότης Δωρόθεος, παρόλο που ο Πρόεδρος του Διεθνούς Ερυθρού Σταυρού, Ελβετός Μπίκελ, τον προέτρεπε να μη πάει. Κανένας Χριστιανός δεν παραβρέθηκε στην υποδοχή. Παντού τρόμος θανάτου. Ο Δεσπότης, τριαντάχρονος τότε, μόνο με το Διάκο του, πηγαίνει κατ' ευθείαν στον Γερμανό φρούραρχο, τον πείθει και αφήνει

ελεύθερους τους πεντακόσιους Χριστιανούς, κρατούμενους Παραμυθιώτες και την επομένη, με συνοδεία δύο Γερμανούς στρατιώτες παίρνει και πέντε χριστιανούς, πηγαίνει στον τόπο της θυσίας και ενταφιάζει τους σαράντα εννιά άταφους μάρτυρες.

Με την παροχή των κατάλληλων υποσχέσεων περί ενός ελεύθερου αλβανικού κράτους μελλοντικά, ήταν εύκολο στους Γερμανούς να προσεταιριστούν τους Αλβανούς και να καρπωθούν τις υπηρεσίες τους. Όσο η γερμανική προπαγάνδα διατηρούσε ζωντανή την προοπτική ένταξης της Τσαμουριάς στην Αλβανία, έπρεπε να θεωρείται εξασφαλισμένη η υποστήριξη που παρείχε ο αλβανικός πληθυσμός στο γερμανικό στρατό. Αυτός ήταν και ο λόγος που απέτυχε η πρώτη προσπάθεια προσέγγισής τους που πραγματοποίησε ο Βρετανός αξιωματικός Άντερσον, ο οποίος είχε φτάσει ως σύνδεσμος της Συμμαχικής Αποστολής στην Ήπειρο αμέσως μετά τη συνθηκολόγηση της Ιταλίας. Είναι χαρακτηριστικό ότι όσο ο ίδιος συνομιλούσε με τον Ισμαήλ Χακί, αρχηγό ομάδας ένοπλων Αλβανών, κάποιος ενημέρωσε τους Γερμανούς για την άφιξη του Βρετανού αξιωματικού, οι οποίοι και έστειλαν μια ομάδα να τον συλλάβει, χωρίς όμως επιτυχία. Ο εκ των αρχηγών των Τσάμηδων, Μαζάρ Ντίνο, δολοφονήθηκε το 1945 στο Δέλβινο υπό άγνωστες συνθήκες, φέροντας το στίγμα του προδότη, όπως τον χαρακτήριζε το κομμουνιστικό καθεστώς του Εμβέρ Χότζα, επειδή είχε συνεργαστεί με τους κατακτητές. Σύμφωνα όμως με τους οπαδούς του «ο Μαζάρ σκότωσε με τα χέρια του μόνο εκείνους που υποστήριζαν τον Ζέρβα ή που εναντιόνταν στην ένωση της Τσαμουριάς με την Αλβανία».

Τις πρώτες ημέρες του Αυγούστου 1944, μετά από διαταγή του Συμμαχικού Στρατηγείου Μέσης Ανατολής, ξεκίνησαν εκτεταμένες επιχειρήσεις της 10ης Μεραρχίας των ΕΔΕΣ-ΕΟΕΑ προς το Μαργαρίτι και τη Μαζαρακιά και από εκεί προς την Ηγουμενίτσα. Η αντίσταση που πρόβαλαν τα ένοπλα σώματα των Τσάμηδων κάμφθηκε γρήγορα και ολόκληρη η περιοχή, μέχρι τη γραμμή Ηγουμενίτσας-Μενίνας ελευθερώθηκε.

Τα ένοπλα σώματα των Τσάμηδων, συνέχισαν να ενισχύουν κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων του καλοκαιριού και του φθινοπώρου τις γερμανικές δυνάμεις στη Θεσπρωτία. Παράλληλα δε και καθώς οι

γερμανοί συμπύσσονταν πλέον βορειότερα προκειμένου να εγκαταλείψουν το ελληνικό έδαφος, συνεχιζόταν και η εκκένωση των περιοχών από τον άμαχο πληθυσμό των Τσάμηδων, που ακολουθούσαν τα υποχωρούντα γερμανικά τμήματα. Η μεγάλη μάζα του αλβανικού πληθυσμού της περιοχής, περίπου 20.000 άτομα είχε διέλθει το ποτάμι του Καλαμά και είχε συγκεντρωθεί στην ύπαιθρο της περιφέρειας Φιλιατών, μέχρι τα ελληνοαλβανικά σύνορα και την παραλία. Τέλη Αυγούστου 1944, η μάζα αυτή των Αλβανών, πέρασε τα σύνορα και εγκαταστάθηκε στο αλβανικό έδαφος από την Κανίσπολη και πέρα.

Το καλοκαίρι του 1944 οι ομάδες ανταρτών του ΕΔΕΣ απελευθέρωσαν την Παραμυθιά, την Πάργα και μεγάλο παραλιακό τμήμα της Θεσπρωτίας. Όμως, παρά την επιδειχθείσα εκ μέρους της Αλβανοφώνου μειονότητας εχθρική στάση, η Ελληνική μεγαλοψυχία και γενναιοφροσύνη εκδηλώθηκε για μια ακόμα φορά.

Ο Διοικητής της 10ης Μεραρχίας του ΕΔΕΣ με προκήρυξή του την 29 Ιουνίου 1944 καλεί τους Τσάμηδες να καταθέσουν τα όπλα και να ασχοληθούν με τα ειρηνικά τους έργα. Τους διαβεβαιώνει δε ότι θα προστατευθεί η ζωή, η τιμή και η περιουσία τους. Δυστυχώς, παρά τις αγαθές αυτές διαθέσεις και την υπέρμετρη ευγένεια της ΕΔΕΣίτικης Μεραρχίας, οι Τσάμηδες αποδείχθηκαν αμετανόητοι. Έλαβαν και πάλι μέρος στο πλευρό των Γερμανών κατά την μάχη των Αγίων Θεοδώρων, για να καταλάβουν την πόλη της Παραμυθιάς, χωρίς όμως αποτέλεσμα.

Παρ' όλα αυτά η Διοίκηση της 10ης Μεραρχίας των ΕΟΕΑ-ΕΔΕΣ του Ναπ. Ζέρβα κοινοποιεί προς τους Τσάμηδες την 30 Ιουνίου 1944, νέα προκήρυξη, στην οποία μεταξύ των άλλων ανέφερε:

Παρά τον τουφεκισμόν 49 επιφανών κατοίκων της Παραμυθιάς και την ενέργειαν και άλλων εκτελέσεων, ως και προδοτικών πράξεων του Μουσουλμανικού στοιχείου, η Μεραρχία επέδειξε τας πλέον διαλλακτικάς διαθέσεις. Ο Μουσουλμανικός πληθυσμός της πόλεως απολαμβάνει ήδη ελευθερίας και προστασίας ζωής, τιμής και περιουσίας. Παρά ταύτα εδέχθημεν σήμερον επίθεσιν Γερμανών βοηθουμένων υπό ενόπλων τμημάτων Τουρκαλβανών. Εν τη επιθυμία μας, όπως εξαντλήσωμεν παν μέσον συμφιλίωσης, διαβεβαιούμεν και πάλιν τους Τουρκαλβανούς της Θεσπρωτίας ότι διαπνεόμεθα υπό των καλλιτέρων και φιλικωτέρων διαθέσεων έναντι αυτών και υποσχόμεθα πλήρη προστασίαν των, προς το συμφέρον σας προσκαλώ όλους, όπως καταθέσετε τα όπλα και ασχοληθείτε με τα ειρηνικά σας έργα...

Και η προκήρυξη αυτή δεν βρήκε απήχηση στην ψυχή των Τσάμηδων. Όχι μόνο δεν κατέθεσαν τα όπλα, αλλά με διάφορες πονηριές και κωλυσιεργίες κατόρθωσαν να κερδίσουν τον απαιτούμενο χρόνο για να διώξουν στην Αλβανία τις οικογένειές τους, τις οικοσκευές, τα ποίμνια και τα λεηλατημένα κινητά. Οι ένοπλοι απεχώρησαν μαζί με τα Γερμανικά στρατεύματα στην Αλβανία, όπου έκτοτε παραμένουν.

Με την απελευθέρωση της περιοχής, το συσσωρευμένο μίσος που είχαν καλλιεργήσει οι κάθε είδους βιαιοπραγίες των ένοπλων Τσάμηδων, στο πλευρό των Ιταλών και των Γερμανών, ξέσπασε πάνω στα κεφάλια των Αλβανών μουσουλμάνων, ανδρών και γυναικών αδιάκριτα. Τα θύματα υπήρξαν δεκάδες, ενώ ο διοικητής του 16ου Συντάγματος του ΕΔΕΣ, αντισυνταγματάρχης Αριστείδης Κρασιάς, που έφτασε στην Παραμυθιά, έγραψε ότι «αυτό που επακολούθησε δεν περιγράφεται».

Αργότερα, ο Κρις Γουντχάουζ παραδέχθηκε ότι η Συμμαχική Αποστολή υπό τις οδηγίες του ίδιου, έδωσε εντολή για την εκκαθάριση της Ηπείρου από τους Αλβανούς προκειμένου να διευκολυνθούν οι επιχειρήσεις κατά των Γερμανών, ωστόσο η εφαρμογή τους υπήρξε αιματηρή, αν και για τον ίδιο «οι Τσάμηδες πήραν αυτό που τους άξιζε».

Όσοι από τους Τσάμηδες, τήρησαν φιλική στάση προς τον Ελληνικό στοιχείο και δεν πήραν μέρος στα ανείπωτα όργια εις βάρος του, δεν τους ακολούθησαν στην Αλβανία. Παρέμειναν στη Θεσπρωτία και ζουν ειρηνικά και φιλικά με τους Έλληνες μέχρι σήμερα.

Όσοι εγκατέλειψαν τις εστίες τους, είχαν συνειδητοποιήσει ότι βαρύνονταν με τρομερές εγκληματικές πράξεις, για τις οποίες πίστευαν, ότι θα έπρεπε να λογοδοτήσουν και να υποστούν βαριές κυρώσεις. Το ΕΑΜ-ΕΛΑΣ έκανε νύξη για επαναφορά των Τσάμηδων, αλλά συνάντησε τη λυσσώδη αντίδραση από τους κομμουνιστές της Θεσπρωτίας, που είχαν κι αυτοί δεχτεί στο πετσί τους τις φρικαλεότητες των Τσάμηδων.

Αργότερα ο Εμβέρ Χότζα της Αλβανίας προσέφυγε στα Ηνωμένα Έθνη και ζητούσε την επαναφορά των Τσάμηδων στη Θεσπρωτία, αίτημα, που συνεχίζεται απ' όλες τις μέχρι σήμερα Αλβανικές Κυβερνήσεις. Είναι ένα αίτημα που είναι απαράδεκτο από την Ελλάδα. Διότι, στο άκουσμά του, θα τρίζουν τα κόκκαλα των εκατοντάδων νεκρών και θυμάτων της θηριωδίας των Τσάμηδων.

Αλλά και οι κάτοικοι της Θεσπρωτίας είναι αδύνατον να συζητήσουν με τους φονιάδες των πατέρων τους, τους βιαστές των κοριτσιών τους, τους πυρπολητές των σπιτιών τους, τους άρπαγες της περιουσίας τους, τους προδότες που με κάθε αποτρόπαιο μέσο προσπάθησαν να αλβανοποιήσουν τον τόπο τους. Και ασφαλώς δεν μπορεί να υπάρχει Ελληνας, που να μη συμμαρίζεται τη θέση τους.

Οι «Τσάμηδες» της Αλβανίας απέκτησαν την οργάνωσή τους «Τσαμουριά», τον Ιανουάριο του 1991, δηλαδή δύο μόλις μήνες μετά την πτώση του μονοκομματικού κομμουνιστικού συστήματος στην Αλβανία. Πρώτος πρόεδρος της ήταν ο καθηγητής φυσικής αγωγής Αμπάζ Ντογιάκα, ο οποίος πέθανε μερικά χρόνια αργότερα. Ο γιος του είναι σήμερα Γραμματέας της Οργάνωσης, πρόεδρος της οποίας σήμερα είναι ο Αρντιάν Τάνα, σε σχετικά νεαρά ηλικία.

Το 2004 οι «Τσάμηδες» ιδρύουν και ένα πολιτικό κόμμα, το αποκαλούμενο «Κόμμα για Δικαιοσύνη και Ολοκλήρωση» με πρόεδρο τον Τσάμη Ταχίρ Μουχεντίνι. Το κόμμα αυτό έλαβε μέρος στις βουλευτικές εκλογές του 2005, δεν κατάφερε όμως να συγκεντρώσει ούτε το 1% των ψήφων, παρά τις δηλώσεις της Οργάνωσης αλλά και του κόμματος ότι «η τσάμικη κοινότητα στην Αλβανία αριθμεί 300 χιλιάδες άτομα».

Το 2006, για την προώθηση του «τσάμικου» ιδρύεται στα Τίρανα και το αποκαλούμενο «Ίδρυμα Τσάμικων Μελετών», ένα από τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου του οποίου είναι ο Μπεκίρ Μέτα, διευθυντής του Εθνικού Ιστορικού Μουσείου Αλβανίας, ο οποίος τελευταία έγραψε και το βιβλίο με τίτλο: «Η τραγωδία της Τσαμουριάς» που κυκλοφόρησε στα Τίρανα τελευταία.

Η Οργάνωση «Τσαμουριά» είχε τη δεκαετία του 1990 την ανοικτή υποστήριξη τόσο της Βουλής, όσο και της κυβέρνησης Μπερίσα. Στην πρώτη διακυβέρνηση Μπερίσα η Βουλή με ψήφισμα της καθιέρωσε την 27η Ιουνίου ως «Ημέρα της γενοκτονίας των Ελλήνων σε βάρος των Τσάμηδων» και από τότε, την 27η Ιουνίου σχεδόν κάθε χρονιά, με «πορεία διαμαρτυρίας προς την ελληνική πρεσβεία». Ο Μπερίσα το 2000 σε περιοδεία του στο Νότο ζήτησε την επιστροφή των περιουσιών των Τσάμηδων καθώς και αλβανικό σχολείο στους Φιλιάτες.

Από τους πιο ένθερμους υποστηρικτές των Τσάμηδων ήταν πάντα ο πρώην Πρόεδρος του Ρεπουμπλικανικού Κόμματος, πρώην βουλευτής και Πρόεδρος της Επιτροπής Εξωτερικής Πολιτικής της Βουλής (1997-2002), Σαμπρί Γκόντο. Σε μαραθώνια τηλεοπτική συζήτηση στις 22.6.2002 στον τοπικό ιδιωτικό τηλεοπτικό

σταθμό των Τιράνων Gjeli TV, ο Γκόντο παρέθεσε και τρία βασικά προβλήματα ,που κατά την άποψή του στέκουν εμπόδιο στις σχέσεις μεταξύ Αλβανίας και Ελλάδας: 1) Η υπογραφή Συμφωνίας για αναγνώριση των συνόρων, 2) Η κατάργηση του Νόμου περί Εμπολέμου και 3) Η επίλυση του Τσάμικου με όλα τα παράγωγά του.

Υποστήριξη προς τους Τσάμηδες δεν παρείχε μόνο η πρώτη κυβέρνηση Μπερίσα. Το 2004 αρκετοί βουλευτές του Σοσιαλιστικού Κόμματος -το οποίο ήταν τότε κυβέρνηση- υπέγραψαν σχέδιο Ψηφίσματος το οποίο συνέταξε βουλευτής του ακραίου εθνικιστικού κόμματος Μπάλλι Κομπετάρ, με το οποίο καταδικάζονταν «η ελληνική γενοκτονία και εθνοκάθαρση σε βάρος των Τσάμηδων». Το σχέδιο απορρίφθηκε την τελευταία στιγμή χάρη στην παρέμβαση του τότε Πρωθυπουργό Νάνο αλλά και του Μπερίσα, ο οποίος δεν επέτρεψε σε κανένα βουλευτή της κοινοβουλευτικής ομάδας του Δημοκρατικού Κόμματος να υπογράψει το Σχέδιο Ψηφίσματος.

Επιπλέον, ο βουλευτής του Σοσιαλιστικού Κόμματος Σπετίμ Ιντρίζι, Τσάμης στην καταγωγή, πρωτοστατεί σε κάθε πρωτοβουλία που αναλαμβάνει η Οργάνωση και το κόμμα των Τσάμηδων. Ήταν ο Ιντρίζι εκείνος που απηύθυνε ανοικτή επιστολή προς τους αρχηγούς των θρησκευτικών κοινοτήτων Αλβανίας - ορθόδοξης, μουσουλμανικής και καθολικής- να «χοροστατήσουν από κοινού σε μνημόσυνο προς τιμή των θυμάτων της τσάμικης τραγωδίας». Την επιστολή του ο Ιντρίζι την ανέγνωσε στη Βουλή, για να θέσει προφανώς, σε όσο πιο δύσκολη θέση τον Αρχιεπίσκοπο Αναστάσιο.

Η Ορθόδοξη Εκκλησία Αλβανίας απάντησε ότι οι κανόνες της δεν της επιτρέπουν να μετάσχει σε κοινά μνημόσυνα, όσο για τους επικεφαλής της μουσουλμανικής και της καθολικής κοινότητας, αυτοί μετείχαν στο «μνημόσυνο». Παράλληλα, ο Ιντρίζι ήταν από τους πρωτεργάτες της διοργάνωσης της «πορείας διαμαρτυρίας» που άρχισαν να διοργανώνουν οι Τσάμηδες από πέρυσι καθώς και της ανέγερσης ενός μνημείου «προς τιμή των θυμάτων» στον νομό των Αγ. Σαράντα, κοντά στα ελληνοαλβανικά σύνορα.

Βουλευτές Τσάμηδες και φιλοτσάμηδες δεν έχει μόνο το Σοσιαλιστικό Κόμμα, έχει και το κυβερνών Δημοκρατικό κόμμα. Ο βουλευτής του κόμματος αυτού Λεονάρντ Ντέμι, επικεφαλής της Επιτροπής αμυντικών θεμάτων της Βουλής είναι επίσης Τσάμης. Ο Ιντρίζι μάλιστα, προσπαθεί εκ νέου να πετύχει την ψήφιση ενός νέου Ψηφίσματος από την αλβανική Βουλή για την «γενοκτονία»των Τσάμηδων και

δηλώνει ότι έχει την υποστήριξη αρκετών βουλευτών της Βουλής ώστε να πετύχει το στόχο του.

Σημειώστε επίσης τις δηλώσεις του τότε Πρωθυπουργού Μέτα στους Αλβανούς δημοσιογράφους κατά την επίσκεψή του στην Αθήνα το 1999 για το τσάμικο, στην κοινή συνέντευξη Τύπου με τον Πρωθυπουργό κ. Κ. Σημίτη καθώς και το αίτημα της 26.8.2002 του Πρωθυπουργού Νάνο προς τον Έλληνα Υφυπουργό Εξωτερικών κ. Λοβέρδο για την άρση από την Ελληνική Βουλή του Νόμου του Εμπολέμου. Σύμφωνα με την αλβανική επίσημη άποψη ο Νόμος αυτός εμποδίζει την διευθέτηση του προβλήματος των περιουσιών των Αλβανών πολιτών στην Ελλάδα. Σημειώτεον ότι το αίτημα του Νάνο υποστήριξε με δηλώσεις του στον Τύπο και ο Γραμματέας Διεθνών Σχέσεων του Δημοκρατικού Κόμματος, Μπεσνίκ Μουσταφάι, που διετέλεσε μέχρι τον Μάιο του 2007 στο Υπουργείο Εξωτερικών Αλβανίας.

Ποιοι είναι οι στόχοι του κόμματος των «Τσάμηδων»;

Βασικός στόχος του κόμματος για Δικαιοσύνη και Ολοκλήρωση -κόμμα των Τσάμηδων- εκτός από την προβολή και προώθηση του προβλήματος στην χώρα και κυρίως τη διεθνοποίησή του, είναι να πετύχει στις βουλευτικές εκλογές να αναδείξει δικούς του βουλευτές, έστω και έναν, για να μπορέσει στη Βουλή, μαζί με άλλους φιλοτσάμηδες βουλευτές, να συγκροτήσει δική του κοινοβουλευτική ομάδα. Εάν το πετύχει αυτό, τότε δεν είναι καθόλου παράξενο στη Βουλή να ακούμε τακτικά τον «τσάμικο σκοπό». Το κόμμα αυτό ισχυρίζεται ότι μπορεί να βγάλει βουλευτές, διότι όπως υποστηρίζει, στην Αλβανία ζουν 200 - 300 χιλ. Τσάμηδες. Στην πραγματικότητα , πρόκειται για χονδρό ψέμα. Στην Αλβανία μπορεί να ζούσαν μέχρι το 1990, το πολύ 80 χιλ. Τσαμηδες και πολλοί απ' αυτούς θα έχουν μεταναστεύσει, όπως πολλοί Αλβανοί. Τα στοιχεία αυτά δεν είναι υποθετικά, προκύπτουν από σωστούς μαθηματικούς υπολογισμούς.

Συγκεκριμένα, οι αλβανικές κυβερνήσεις αλλά και η Οργάνωση Τσαμουριά υποστηρίζουν ότι το 1944-45, ήρθαν από την Ελλάδα 25 χιλ. τσάμηδες, ενώ τότε στην Αλβανία, με πληθυσμό κάτι παραπάνω από ένα εκατ. κατοίκους, υπήρχαν μόνο επτά χωριά με Τσάμηδες, κοντά στα σύνορα. Το 1989 όταν έγινε η τελευταία απογραφή του πληθυσμού επί κομμουνισμού, η Αλβανία είχε 3,2 εκατ. κατοίκους, άρα σε 45 χρόνια ο πληθυσμός της Αλβανίας τριπλασιάστηκε, από ένα εκατ. και λίγους σε 3,2 εκατ. Την ίδια αύξηση είχαν και οι Τσάμηδες, δηλαδή το 1989 θα πρέπει να είχαν γίνει 75-80 χιλ.

Και εάν γίνει η υπόθεση ότι αυξήθηκαν με τετραπλάσιους ρυθμούς, ο αριθμός τους

το 1989 δεν θα ξεπερνούσε τις 100 χιλ. Ένα μέρος από αυτούς όμως το 1990 έφυγαν μετανάστες. Αξίζει να σημειωθεί ότι μετά το 1990 έφυγαν μετανάστες το 28% -30% του πληθυσμού της Αλβανίας. Συνεπώς οι Τσάμηδες στην Αλβανία είναι πολύ λιγότεροι από 200 ή και 300 χιλ. που ισχυρίζονται η «Τσαμουριά» και το κόμμα των Τσάμηδων.

Επιπλέον (και αυτό είναι το πιο επικίνδυνο, το οποίο μελλοντικά μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα), το κόμμα των Τσάμηδων και η Οργάνωση Τσαμουριά, έχουν δώσει κρυφές οδηγίες σε Τσάμηδες ή και Αλβανούς μη Τσάμηδες που έχουν καταφέρει να μεταναστεύσουν και εργάζονται στην Ελλάδα, να προσπαθούν να αγοράζουν όσο γίνεται περισσότερα ακίνητα στην «Τσαμουριά» (δηλαδή στη Θεσπρωτία) και συγκεκριμένα στις πόλεις και περίχωρα Άρτας, Ηγουμενίτσας, Παραμυθιάς, Φιλιατών, Πάργας, Μαργαρίτι, εκείνων δηλαδή των περιοχών που διεκδικούν οι Αλβανοί εθνικιστές μεγαλοϊδεάτες Τσάμηδες.

Στα σχέδια των Τσάμηδων περιλαμβάνεται και η οδηγία που έχουν δώσει στους Αλβανούς μετανάστες στην Ελλάδα (Τσάμηδες που κατάφεραν να περάσουν τα σύνορα και σήμερα εργάζονται στην Ελλάδα καθώς και σε άλλους Αλβανούς μουσουλμάνους) να προσπαθούν να βρίσκουν δουλειές στις προαναφερόμενες πόλεις και περιοχές, οι οποίες, σύμφωνα με τους Τσάμηδες, πάσχουν από το δημογραφικό πρόβλημα, με σκοπό μετά από μερικά χρόνια να ζητήσουν να πολιτογραφηθούν εκεί ως Έλληνες πολίτες και η «ειρηνική κατάκτηση της «Τσαμουριάς» από τους μουσουλμάνους Τσάμηδες και η δημιουργία τσάμικης μειονότητας εκεί, θα είναι τετελεσμένο γεγονός».

Τι ζητούν οι «Τσάμηδες»;

Πάγια αιτήματα της Οργάνωσης Τσαμουριά, από την ίδρυσή της, είναι τα ακόλουθα:

- Επαναπατριsmός των Τσάμηδων, χορήγηση σ' αυτούς της ελληνικής ιθαγένειας.
- Επιστροφή των περιουσιών που είχαν μέχρι το 1945 στην «Τσαμουριά». Η Οργάνωση και γενικά η αλβανική πλευρά θεωρεί ότι οι «Τσάμηδες είναι γηγενείς στην Τσαμουριά» -σημερινή Θεσπρωτία- και ζούσαν ιστορικά στα πατροπαράδοτα δικά τους εδάφη, άρα η Τσαμουριά ανήκε στην Αλβανία.
- Η Ελλάδα να αναγνωρίσει τους Τσάμηδες ως «εθνική μειονότητα, χορηγώντας σ' αυτούς όλα τα μειονοτικά δικαιώματα, σχολεία, μητρική γλώσσα κλπ».
- Αποζημίωση για τα 60 χρόνια εκμετάλλευσης των περιουσιών τους από τρίτους. Οι Αλβανοί ισχυρίζονται ότι οι περιουσίες των Τσάμηδων υπολογίζονται σε δισ. δολάρια.

Υπάρχει όμως, εκτός των άλλων, και ένα σοβαρό πρόβλημα, το οποίο οι Τσάμηδες δεν ξέρουν πως να το λύσουν. Τον Απρίλιο του 1953, η τότε αλβανική Βουλή, με το υπ. αρ. 1654, ημερομηνία της 19ης Απριλίου 1953 Διάταγμα του Προεδρείου της, αφαίρεσε από τους Τσάμηδες την ελληνική ιθαγένεια και χορήγησε σε όλους αλβανική ιθαγένεια. Άρα οι Τσάμηδες είναι σήμερα Αλβανοί υπήκοοι και ζητούν να επαναπατριστούν στην Ελλάδα και να αποκτήσουν και ελληνική ιθαγένεια. Το Διάταγμα αυτό όμως αποτελεί ένα σοβαρό νομικό εμπόδιο. Ο πρώην Πρόεδρος της Δημοκρατίας Μειντάνι αρνήθηκε σχετικό αίτημα των Τσάμηδων να ακυρώσει το Διάταγμα εκείνο και τους συνέστησε να προσφύγουν στα δικαστήρια.

Ας υπογραμμιστεί εδώ ότι μακροσκελές άρθρο που δημοσιεύτηκε το 2002 στην εφημερίδα Κορριέρι για το Τσάμικο, όπου συμπεριλαμβανόταν τόσο η ιστορική πτυχή όσο και τα διαβήματα που έχουν γίνει για αυτό το θέμα, στην ουσία ήταν έκθεση την οποία προετοίμασε και έχει στα αρχεία του το αλβανικό Υπουργείο Εξωτερικών. Επίσης η εφημερίδα Κόχα Γιον αρχίζοντας από τις 10 Σεπτεμβρίου 2002 αναδημοσίευσε ολόκληρη την Έκθεση της Μιράντα Βίτσκερς (Αγγλίδα, υποστηρίζει τα αιτήματα των Τσάμηδων, έχει γράψει και βιβλίο υπέρ αυτών) για το τσάμικο. Πρέπει επίσης να επισημανθεί ότι το «τσάμικο» άρχισε να προβάλλεται εκτενώς από σημαντική μερίδα των αλβανικών Μ.Μ.Ε ιδίως μετά τη συζήτηση που έγινε στην Αμερικάνικη Επιτροπή του Ελσίνκι το 2002, όπου παρούσα ήταν και η Γερουσιαστής Χίλαρι Κλίντον.

Τη συζήτηση αυτή τα αλβανικά Μ.Μ.Ε αλλά και παράγοντες της Τσαμουριάς την πρόβαλλαν ως «διεύρυνση της διεθνοποίησης του Τσάμικου ζητήματος και ως πρώτο βήμα στην πορεία της σωστής επίλυσής του». Αυτά τα χρόνια, η Οργάνωση και το κόμμα των Τσάμηδων, προσπάθησαν στο εσωτερικό της χώρας να τονώσουν το ηθικό των Τσάμηδων, ώστε να είναι πιο επίμονες στην επίτευξη των στόχων τους, να δώσουν κάποια ζωντάνια και να προβάλουν την πολιτιστική τους κληρονομιά (με διάφορες πολιτιστικές και καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, που χρηματοδοτούνται από άγνωστης προέλευσης και ύποπτους πόρους) και κυρίως να ασκήσουν πιέσεις στην εκάστοτε αλβανική Κυβέρνηση να προωθήσει το «Τσάμικο».

Σε διεθνές επίπεδο, η Οργάνωση προσπάθησε να προωθήσει το θέμα σε Διεθνείς Οργανισμούς, σε Διεθνή Δικαστήρια (Στρασβούργο) αλλά και σε Κυβερνήσεις άλλων χωρών (κυρίως Τουρκίας, ΗΠΑ κ.α.- Αξίζει να σημειωθεί η Ανακοίνωση του Τουρκικού Υπουργείου Εξωτερικών του 1997 για το «τσάμικο»). Η Οργάνωση και το κόμμα προχώρησαν στη συστηματική συγκέντρωση των τίτλων περιουσιακών

στοιχείων των Τσάμηδων που έφεραν μαζί τους το 1945 από την Ελλάδα καθώς και πιστοποιητικών, δελτίων ταυτότητας ή και άλλων δικαιολογητικών στην ελληνική που αποδεικνύουν ότι κάποτε ήταν Έλληνες πολίτες και μ' αυτά τα δικαιολογητικά δημιούργησαν, σύμφωνα με τον δηλώσεις του Προέδρου της Οργάνωσης, 40 φακέλους τους οποίους έχουν προωθήσει και σε διεθνείς Οργανισμούς .

Προβολή και ερμηνεία του «Τσάμικου» από τα αλβανικά Μ.Μ.Ε

Στα αλβανικά Μ.Μ.Ε και στην κοινή γνώμη γενικά (ανεξάρτητα κατά πόσο το εκφράζουν ανοικτά), επικρατεί η άποψη ότι η περιοχή της Τσαμουριάς είναι ένα κομμάτι αλβανικής γης το οποίο άδικα αποσπάστηκε από τον εθνικό κορμό, δηλ. την Αλβανία το 1912 και προσκολλήθηκε στην Ελλάδα. Ο έξαλλος αλβανικός εθνικισμός ο οποίος αρκετές φορές προβάλλεται και από μερίδα του δεξιού κυρίως τύπου υποστηρίζει την πάγια θέση ότι: το αλβανικό έθνος εντός Αλβανίας είναι ομοιογενές σε βαθμό περίπου 98%, στην Αλβανία δεν υπάρχει σπιθαμή ξένου εδάφους και ότι οι Αλβανοί του Κοσσυφοπεδίου, της ΠΓΔΜ, του Μαυροβουνίου και της «Τσαμουριάς» ζουν στα δικά τους πατροπαράδοτα εδάφη . Και αν κανείς τολμήσει και ρωτήσει οι Εθνικές Μειονότητες που ζουν στην Αλβανία, όπως για παράδειγμα η Ελληνική Μειονότητα σε ποιανού εδάφη ζουν, οι εθνικιστές Αλβανοί «ιστορικοί» απαντούν ότι «ζουν σε αλβανικά εδάφη και ότι πρόκειται για εργάτες γης που ήρθαν επί τουρκοκρατίας από την Ελλάδα ή άλλες χώρες για να δουλέψουν τα χωράφια των Αλβανών μπέηδων και στη συνέχεια εγκαταστάθηκαν εκεί».

Στο δημοσιογραφικό αλβανικό κόσμο και σε μερίδα της κοινής γνώμης επικρατεί επίσης η άποψη ότι οι Έλληνες διέπραξαν γενοκτονία σε βάρος των Τσάμηδων και τους άρπαξαν τις περιουσίες τους τις οποίες σήμερα εκμεταλλεύονται οι ίδιοι. Ωστόσο τα πρόσφατα δημοσιεύματα του αλβανικού Τύπου, ενώ γράφουν για τη «γενοκτονία»προσπαθούν να αποφύγουν τα πραγματικά αίτια που υποχρέωσαν τους Τσάμηδες να εγκαταλείψουν την Ελλάδα. Τα αλβανικά Μ.Μ.Ε σχεδόν σιωπούν για τη μαζική συνεργασία των Τσάμηδων με τους φασίστες κατά τον Πόλεμο και όταν είναι υποχρεωμένα να το κάνουν, τους δικαιολογούν γράφοντας ότι «δεν μπορεί να ποινικοποιηθεί συλλογικά ένας λαός επειδή μόνο μερικές δεκάδες ή εκατοντάδες άτομα συνεργάστηκαν με τους κατακτητές».

Σύμφωνα με τα αλβανικά Μ.Μ.Ε, οι Έλληνες έδιωξαν τους Τσάμηδες για λόγους οικονομικούς (να τους αρπάξουν τις περιουσίες τους που βρισκόταν σε εύπορες περιοχές),εθνικιστικούς και θρησκευτικούς (οι τσάμηδες που έφυγαν ήταν

Αλβανοί Μουσουλμάνοι και όχι Έλληνες) και πολιτικούς (οι τσάμηδες δε δέχθηκαν να μετάσχουν στον εμφύλιο πόλεμο στην Ελλάδα στο πλευρό του ΕΔΕΣ και σε βάρος του ΕΑΜ).

Προτάσεις και τρόποι επίλυσης του «Τσάμικου»

Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι εκτός από τη δήλωση του Π/Θ Νάνο προς τον Υφυπουργό Εξωτερικών κ. Λοβέρδο για την άρση του Νόμου του Εμπολέμου καθώς και δηλώσεις γενικού χαρακτήρα περί ανάγκης επίλυσης του Τσάμικου που κατά καιρούς έκαναν ο Μέτα, ο Μπερίσα και άλλοι, καμία επίσημη πρόταση από πλευράς αλβανικής Κυβέρνησης για την επίλυση του θέματος δεν είδε το φως της δημοσιότητας, τουλάχιστον μέχρι τώρα. Κάτι τέτοιο βέβαια δεν αποκλείει το ενδεχόμενο, πρόταση ή προτάσεις να τοποθετηθούν επί τάπητος από αλβανικής πλευράς όταν αυτή το θεωρήσει σκόπιμο. Αναφέρθηκαν προηγουμένως τα βασικά αιτήματα της Οργάνωσης Τσαμουριάς.

Όχι όμως όλοι οι Αλβανοί πολιτικοί και εμπειρογνώμονες που έχουν τοποθετηθεί μέχρι στιγμής για το Τσάμικο, συμφωνούν με την άποψη ότι η άρση του Νόμου του Εμπολέμου θα δώσει λύση στο θέμα των περιουσιών των Αλβανών στην Ελλάδα. Ο Γραμματέας Διεθνών Σχέσεων του ΔΚ Μπεσνίκ Μουσταφάϊ και πρώην Υπουργό Εξωτερικών για παράδειγμα, αναφορικά με το θέμα αυτό δηλώνει ότι η άρση του Νόμου του Εμπολέμου δεν σημαίνει οπωσδήποτε και επίλυση του προβλήματος των περιουσιών. Ως παράδειγμα ο Μουσταφάϊ αναφέρει την περίπτωση της Γερμανίας και της Τσεχίας για τηνπεριοχή όπου ζούσαν οι Σουδήτες .

Οι περισσότεροι Αλβανοί που έχουν ασχοληθεί με την «επίλυση του τσάμικου», συμφωνούν με την άποψη ότι για την επίλυσή του, οι Τσάμηδες μέσω της Οργάνωσης και του κόμματος θα πρέπει να πιέσουν την εκάστοτε αλβανική κυβέρνηση ώστε αυτή να ακολουθήσει τη διπλωματική οδό και να εξαντλήσει τα περιθώρια διαπραγματεύσεις με την ελληνική κυβέρνηση για την επίλυση του τσάμικου. Προς το παρόν βλέπουν δύσκολο τον επαναπατρισμό των Τσάμηδων, τρέφουν όμως ελπίδες για τις περιουσίες τους, τουλάχιστον για αποζημίωση. Εάν αποτύχει αυτή η οδός, συμβουλεύουν τους Τσάμηδες να προσφύγουν στο Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Στρασβούργου. Υπάρχουν και λίγοι ξεροκέφαλοι οι οποίοι τους προτρέπουν να προσφύγουν στο Δικαστήριο της Χάγης και να κατηγορήσουν την Ελλάδα για «γενοκτονία, εθνοκάθαρση και εγκλήματα πολέμου εις βάρος των Τσάμηδων».

Θα πρέπει να αναφέρουμε εδώ και διάφορα δημοσιεύματα που είδαν κατά καιρούς το φως της δημοσιότητας στον ακραίο δεξιό τύπο (τόσο της Αλβανίας όσο και των Αλβανών του Κόσσοβου ή των Σκοπίων) που ενθαρρύνουν τους Τσάμηδες να ακολουθήσουν το παράδειγμα του UCK των Αλβανών του Κόσσοβου ή και των Σκοπίων, να ιδρύσουν δηλαδή τον δικό τους ένοπλο στρατό UCC -Απελευθερωτικό Στρατό Τσαμουριάς- και να διεκδικήσουν με τα όπλα τα δικαιώματα που τους ανήκουν.

Ο UCC εκτιμάται ότι έχει δημιουργηθεί και ελέγχεται άμεσα από τον UCK. Το αρχηγείο του UCC, είναι στη νότιο Αλβανία, όπου έχουν εγκαταστήσει την έδρα τους οι Τσάμηδες αντάρτες, οργανωμένοι στα πρότυπα του UCK. Η δύναμη τους υπολογίζεται σε 5.000 ένοπλους, πανέτοιμους να αναλάβουν δράση με σαμποτάζ και ανταρτοπόλεμο εντός της Ελλάδος, ανά πάσα στιγμή.

Να υπενθυμίσουμε ότι στις 17 Φεβρουαρίου 2008, ημέρα της ανακήρυξης του Κόσσοβου ανεξάρτητου κράτους, οι Αλβανοί που γιόρταζαν στους δρόμους της Πρίστινας -είχαν πάει οργανωμένα και Τσάμηδες από Αλβανία να γιορτάσουν- κρατούσαν στα χέρια και ένα μεγάλο πανό με το σύνθημα: «Δεν υπάρχει Αλβανία χωρίς Κόσσοβο και Τσαμουριά». Μετά την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας του Κόσσοβου αλλά και πριν, στον αλβανικό τύπο είδαν το φως της δημοσιότητας πολλά άρθρα στα οποία υπογραμμίζονταν ότι «η ανεξαρτοποίηση του Κόσσοβου θα βοηθήσει και στην επίλυση του τσάμικου, διότι δύο αλβανικά κράτη στη Βαλκανική, θα μπορούν να πιέζουν πιο πολύ την Ελλάδα για την επίλυση του τσάμικου.

Παράλληλα, αρκετές εφημερίδες και πολιτικοί αναλυτές, είδαν την ανεξαρτοποίηση του Κόσσοβου ως το προοίμιο για την επίλυση του αλβανικού εθνικού ζητήματος» και τη δημιουργία της «Φυσικής Αλβανίας» που σημαίνει την

ίδρυση της Μεγάλης Αλβανίας, ένωση σύμφωνα με τους Αλβανούς εθνικιστές, «των αλβανικών εδαφών στο Κόσσοβο, την Αλβανία, τα Σκόπια, το Μαυροβούνιο, τη Νότια Σερβία , την Τσαμουριά , σε ένα κράτος.

Ως προς την αλβανική υπηκοότητα των Τσάμηδων, υπάρχουν δύο απόψεις: η μία είναι του πρώην Προέδρου του Συνταγματικού Δικαστηρίου Αλβανίας και νομικού συμβούλου της Οργάνωσης , Ρουστέμ Γκιάτα, σύμφωνα με την οποία, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας θα πρέπει να ακυρώσει το Διάταγμα της Βουλής του 1953 και τότε οι τσάμηδες της Αλβανίας που θα χάσουν την αλβανική υπηκοότητα, μένουν αυτομάτως με την προηγούμενη ελληνική υπηκοότητα και διεκδικούν τα δικαιώματά τους ως Έλληνες πολίτες πλέον.

Υπάρχει όμως και μια δεύτερη άποψη, αντίθετη στην πρώτη, του Μεντόρ Ναζάρκο, νομικού και πολιτικού αναλυτή, πρώην συμβούλου του πρώην Προέδρου της Δημοκρατίας Μείντάνι. Σύμφωνα με το Ναζάρκο, θα πρέπει να θεωρηθεί προδοτής των εθνικών συμφερόντων, εκείνος ο Πρόεδρος της Αλβανίας που θα άρει το Διάταγμα για την αλβανική ιθαγένεια των Τσάμηδων. Ο Ναζάρκο προτείνει έναν άλλο, πλάγιο τρόπο για το περιουσιακό: αρκεί, σύμφωνα με το Ναζάρκο, έστω και ένας μόνο Τσάμης, να καταφέρει να κερδίσει στις τρεις βαθμίδες των ελληνικών δικαστηρίων, την υπόθεση της διεκδίκησης της περιουσίας του. Η περίπτωση αυτή θα χρησιμοποιηθεί ως προηγούμενο, θα γενικευτεί και τότε οι Τσάμηδες, θα μπορούν μαζικά να προσφεύγουν στο Δικαστήριο του Στρασβούργου για τα δικαιώματά τους.

Κλείνοντας, θα αναφερθούμε σε ένα πολύ πρόσφατο παράδειγμα, από το οποίο ο καθένας μπορεί να αντιληφθεί σε ποιο βαθμό σέβεται και εφαρμόζει η Αλβανία οδηγίες και συστάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης η οποία συνιστά σε ευρωπαϊκές χώρες - μέλη της Ε.Ε είτε μη- να φροντίσουν να απαλλάξουν τα σχολικά τους εγχειρίδια της ιστορίας και της γεωγραφίας κυρίως, από φράσεις, χαρακτηρισμούς ή και αναφορές εθνικιστικού και αλυτρωτικού χαρακτήρα, που θα μπορούσαν να δηλητηριάσουν τις σχέσεις μεταξύ των χωρών. Το υπουργείο παιδείας της Αλβανίας, έδωσε τις μέρες αυτές στη δημοσιότητα τα θέματα τα οποία θα πρέπει να έχουν υπόψη τους στις απολυτήριες εξετάσεις οι μαθητές που τελειώνουν το λύκειο. Οι εξετάσεις αυτές παίζουν μεγάλο ρόλο στην εισαγωγή αυτών των παιδιών στα πανεπιστήμια.

Για την ύλη της ιστορίας, μερικά θέματα από τα οποία θα προσανατολίζονται οι μαθητές, σύμφωνα με το αλβανικό υπουργείο παιδείας, ζητούν από τους μαθητές

«να αναλύουν τους παράγοντες που συνέβαλαν στην αποκοπή του Κόσσοβου και της Τσαμουριάς από τον εθνικό κορμό, την Αλβανία, να περιγράψουν τις εξελίξεις στον πολιτικό, τον οικονομικό και εκπαιδευτικό τομέα σε διάφορες περιόδους, στο Κόσσοβο και Τσαμουριά, να αναφέρονται στην πολιτική που ακολούθησαν Σέρβοι, Έλληνες και Μαυροβούνιοι σε βάρος των Αλβανών που ζουν στα δικά τους εδάφη στο Κόσσοβο, το Μαυροβούνιο και την Τσαμουριά»

Σήμερα, οι Τσάμηδες, οι οποίοι ανέρχονται σε 25.000 κατοίκους, στο μεγαλύτερο μέρος τους είναι εγκατεστημένοι στις περιοχές των Αγίων Σαράντα, Δελβίνου, Αυλώνος, Βερατίου, Τιράνων και κυρίως στην Κονίσπολη. Αυτοί αποτελούν και την αιχμή της επιθετικής πολιτικής της Αλβανίας εναντίον της Ελλάδος. Ιδιαίτερα εχθρική είναι η στάση των Τσάμηδων προς την Ορθόδοξη Εκκλησία της Αλβανίας. Ενδεικτικά αναφέρουμε μερικά γεγονότα των τελευταίων ετών, όπως:

Την ημέρα της ενθρονίσεως του Μακαριότατου Αρχιεπισκόπου Τιράνων και πάσης Αλβανίας Αναστασίου, οι Τσάμηδες πρωτοστάτησαν σε επεισόδια και ανθελληνικές εκδηλώσεις, πλαισιώνοντας τον εθνικιστή Αλβανό βουλευτή Uran Butka. Στις 6 Ιανουαρίου 1993, κατά τη διάρκεια της τελετής του αγιασμού των υδάτων στο λιμάνι των Αγίων Σαράντα, επιχείρησαν να ρίξουν τον Αρχιεπίσκοπο Αναστάσιο στη θάλασσα. Στην ίδια πόλη, τον Απρίλιο του 1997, έριξαν με πυροβολισμούς το σταυρό της στέγης του ιερού ναού του Αγίου Χαραλάμπους.

Το 1998 έκαψαν το ναό του Αγίου Γεωργίου στο χωριό Μετόχι. Επίσης βεβήλωσαν το ναό της Αναστάσεως Εξαμιχίων, καταστρέφοντας τις εικόνες και αφοδεύοντας ομαδικά στο δάπεδο του ναού. Παράλληλα πρωτοστατούν σε καταπατήσει εκκλησιαστικών περιουσιών. Συγκεκριμένα Τσάμηδες και Λιάπηδες από το Κουτοί Αυλώνος έκτισαν αυθαίρετα σπίτια σε ιδιοκτησία της Ιεράς Μονής Αγίου Γεωργίου Τσούκας Αγίων Σαράντα. Χωρίς την έγκριση της Εκκλησίας ιδιοποίησαν οικόπεδα της Ιεράς Μονής των Αγίων Σαράντα στην περιοχή Γκιάστα.

Πρέπει να σημειωθεί ότι οι αντιεκκλησιαστικές τους ενέργειες έγιναν με την ενθάρρυνση του Ιρακινού ισλαμιστή Χότζα του Δελβίνου, τον οποίο η αλβανική κυβέρνηση απέλασε το 1999. Τα τελευταία χρόνια το «Τσάμικο» διατηρείται από την Αλβανία σε μια επικίνδυνη κινητικότητα.

Ενδεικτικά αναφέρουμε τα εξής:

Την 27η Ιουνίου 2002, 100 μέλη της οργανώσεως «Τσαμουριά» συγκεντρώθηκαν στην πλατεία «Σκερντέρμπεη» των Τιράνων και έκαναν πορεία προς την ελληνική πρεσβεία.

Οι διαδηλωτές ζητούσαν από την ελληνική κυβέρνηση να επανεξεταστεί το θέμα

ίων περιουσιών των Τσάμηδων στην Ελλάδα και να επιτραπεί η ελεύθερη είσοδος των Αλβανών τσάμικης καταγωγής.

Η πολιτικο-πατριωτική οργάνωση «Τσαμουριά», σε συνεργασία με τη Γενική Διεύθυνση των Αρχείων του Κράτους, οργάνωσε στην αίθουσα της Ακαδημίας Επιστημών της Αλβανίας εκδήλωση με αφορμή την έκδοση του βιβλίου «Ντοκουμέντα για την Τσαμουριά 1912-1913». Το βιβλίο είναι γραμμένο από την ιστορικό Καλιόρι Νασκα και στις 743 σελίδες του δημοσιεύονται πάνω από 400 «ντοκουμέντα» που βρίσκονται στα αρχεία του αλβανικού κράτους.

Ο αντικειμενικός μελετητής του βιβλίου διαπιστώνει μια σκόπιμη διαστρέβλωση της ιστορικής πραγματικότητας, αφού η αναφορά στην ιστορική παρουσία των Τσάμηδων σταματά το έτος 1939, αποσιωπάται το γεγονός της συνεργασίας τους με τους ιταλογερμανούς στα χρόνια της Κατοχής καθώς και η καταδίκη τους από ελληνικό στρατοδικείο ως εγκληματιών πολέμου (απόφαση 344 /23-5-1945 του ειδικού δικαστηρίου δοσιλόγων Ιωαννίνων).

Την ίδια στιγμή η ετησία έκθεση του State Department κατηγορεί την Ελλάδα για την παραβίαση των δικαιωμάτων των Τσάμηδων και ο πάπας ανταποκρίνεται θετικά στο αίτημα της οργανώσεως «Τσαμουριά» να βοηθήσει με την προσευχή του τους 250.000 (;) «Τσάμηδες» να επιστρέψουν στη γη τους και στους τάφους των προγόνων τους, που βρίσκονται στην Ελλάδα.

Πρόσφατα εκδόθηκε στην Αλβανία ένα δίτομο έργο 1.600 σελίδων του Αλμπέρτ Κοτίνι που αναφέρεται στις περίφημες διεκδικήσεις για την Τσαμουριά. Επίσης καθιερώθηκε η 24η Ιουνίου ως «ημέρα γενοκτονίας των Τσάμηδων από τους Έλληνες».

Ως συνέχεια του βιβλίου της Καλιόρι Νασκα θεωρείται το βιβλίο του Χαϊρεντίν Γιουσούφι με τίτλο «Ο Μουσαί Ντέμι και η αντίσταση των Τσάμηδων (1800-1947)»;

Κατά το έτος 2002 το θέμα των Τσάμηδων ήρθε πάλι στην επικαιρότητα. Συγκεκριμένα, την 10η Ιουνίου 2002 με την ευκαιρία της επετείου της ιδρύσεως του αλβανικού συνδέσμου Τσαμουριάς (Ιούνιος 1878), ο μελετητής του Τσάμικου Γιάνος Κουτσούκα δημοσίευσε στην εφημερίδα «Κοριέρι» άρθρο με τίτλο «Η διπλωματία της Ευρώπη και η αντίσταση που προέβαλε ο σύνδεσμος Τσαμουριάς». Το άρθρο συνοδεύεται από χάρτη της Αλβανίας του 19' αιώνα, όπου εμφανίζεται ότι «τα σύνορα της τότε Αλβανίας φθάνουν μέχρι τον κόλπο της Αμβρακίας».

Την 2 Ιουλίου 2002 η αλβανική εφημερίδα «Γκαζέια Σκιπιτάρε», σε ολοσέλιδο αφιέρωμα της με τίτλο «Το Τσάμικο, τώρα στο Στρασβούργο και τη Χάγη»,

αποκαλύπτει ότι η οργάνωση «Τσαμουριά» με τον πρόεδρο της Κιανί Μπράτσι προσέφυγε στο Πρωτοβάθμιο Δικαστήριο των Τιράνων ζητώντας την ακύρωση του διατάγματος της τότε αλβανικής Βουλής με το οποίο τους αφαιρέθηκε η ελληνική υπηκοότητα και τους δόθηκε η αλβανική. Με την ακύρωση αυτού του διατάγματος προτίθενται να προσφύγουν στα δικαστήρια του Στρασβούργου και της Χάγης απ' όπου θα ζητήσουν την επιστροφή των εδαφών τους, την επανάκτηση της ελληνικής υπηκοότητας και αποζημίωση από το ελληνικό κράτος 2,6 εκατομμυρίων δολαρίων για τις περιουσίες τους. Η ελληνική κυβέρνηση έχει χρέος να μείνει ανυποχώρητη στις θέσεις της όσον αφορά στη μη ικανοποίηση των παράλογων απαιτήσεων των δοσιλόγων και κακοποιών Τσάμηδων. Αυτών, οι οποίοι αντί να ζητήσουν συγγνώμη από τα θύματα τους έχουν το θράσος να ζητούν περιουσίες και αποζημιώσει από το ελληνικό κράτος.

Κυρίως όμως οφείλει να σκληρύνει τη στάση της για να καταλάβει η αλβανική κυβέρνηση ότι η διαρκής εκβιαστική της συμπεριφορά δεν πρόκειται να της προσπορίσει οφέλη. Διαφορετικά, η Ελλάδα κινδυνεύει από κατήγορος να γίνει κατηγορούμενη.

Πηγές

patrida.gr | paramythia-online.gr | greekinsight.com | apodimos.com | Τύπος της Κυριακής